

Національний
банк України

Біла книга

МАЙБУТНЄ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФАКТОРИНГУ

м. Київ, травень 2020

Загальні відомості про факторинг

Що таке факторинг?

Це діяльність фінансової установи (фактора) щодо фінансування постачальника (клієнта), який відступає право грошової вимоги за товар/послугу фактору

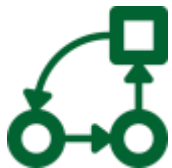
Значення факторингу для економіки

- Розширення доступу до фінансування фізичним та юридичним особам
- Ефективний спосіб управління дебіторською заборгованістю

Цільова аудиторія

- Постачальники товарів та послуг
- Фінансові установи, у яких обліковується дебіторська заборгованість

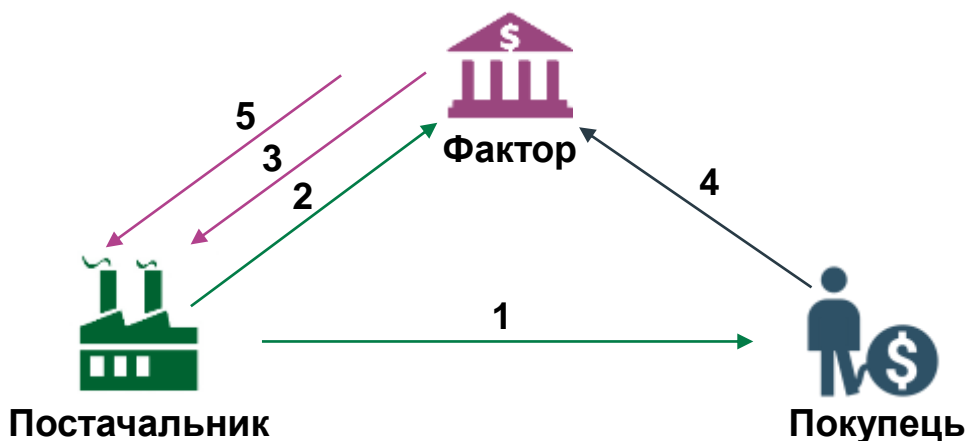

Бізнес-модель

- Класична модель – фінансування діяльності постачальника, торговий факторинг
- Некласична модель – управління проблемною заборгованістю

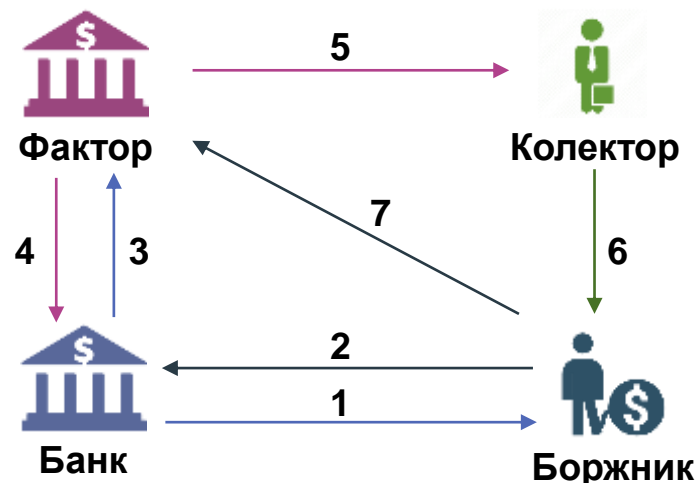
Бізнес-моделі факторингової діяльності

1. Фінансування, торговий факторинг

1. Постачання товару з відстрочкою платежу
2. Відступлення права вимоги
3. Авансовий платіж (80%)
4. Оплата товару покупцем
5. Кінцевий платіж (20%)

2. Управління заборгованістю

1. Надання кредиту
2. Виникнення простроченої заборгованості
3. Відступлення права вимоги
4. Платіж з дисконтом
5. Договір доручення/комісії
6. Звернення щодо заборгованості
7. Погашення заборгованості

Чинне регулювання факторингової діяльності

Статус

Фінансова установа без обмежень щодо організаційно-правової форми

Необхідність ліцензії

Ліцензія Нацкомфінпослуг на надання послуг факторингу

Капітал

3 млн грн – одна послуга
5 млн грн – дві і більше послуг

Структура власності

Встановлені вимоги не відповідають стандартам НБУ

Кваліфікаційні вимоги

Встановлені вимоги до власників істотної участі, керівників, головних бухгалтерів та внутрішніх аудиторів

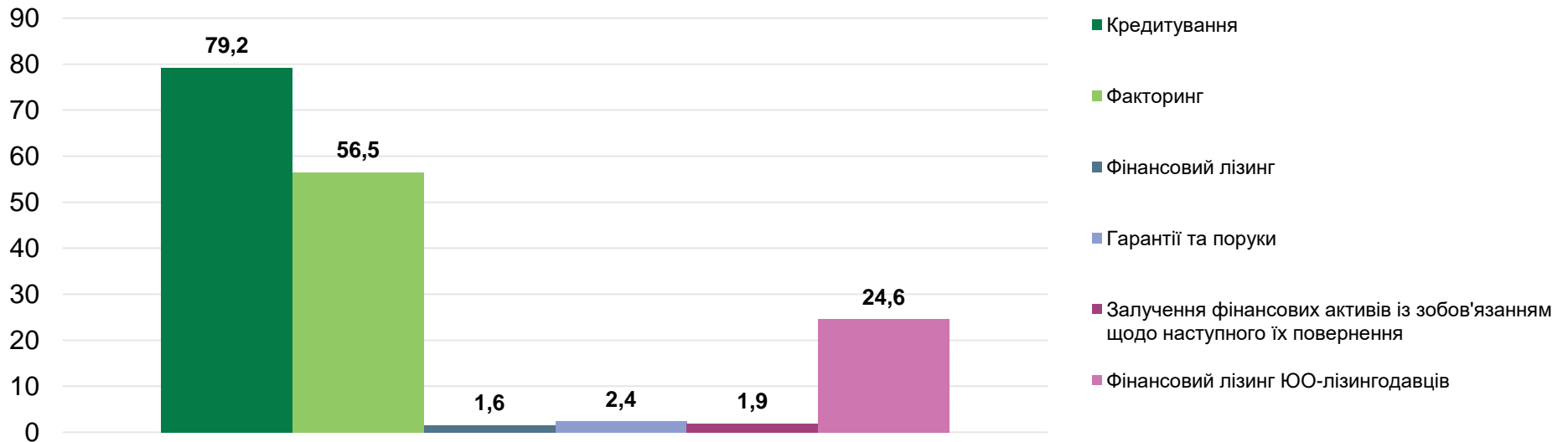

Нормативи

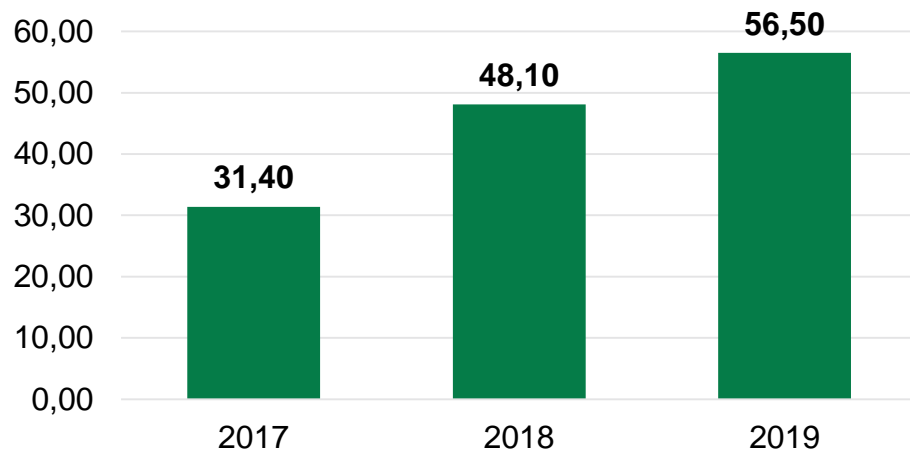
Не встановлені

Обсяги операцій на ринку небанківських фінансових послуг

Обсяг операцій фінансових компаній та юридичних осіб - лізингодавців на ринку небанківських фінансових послуг за 2019 рік, млрд грн

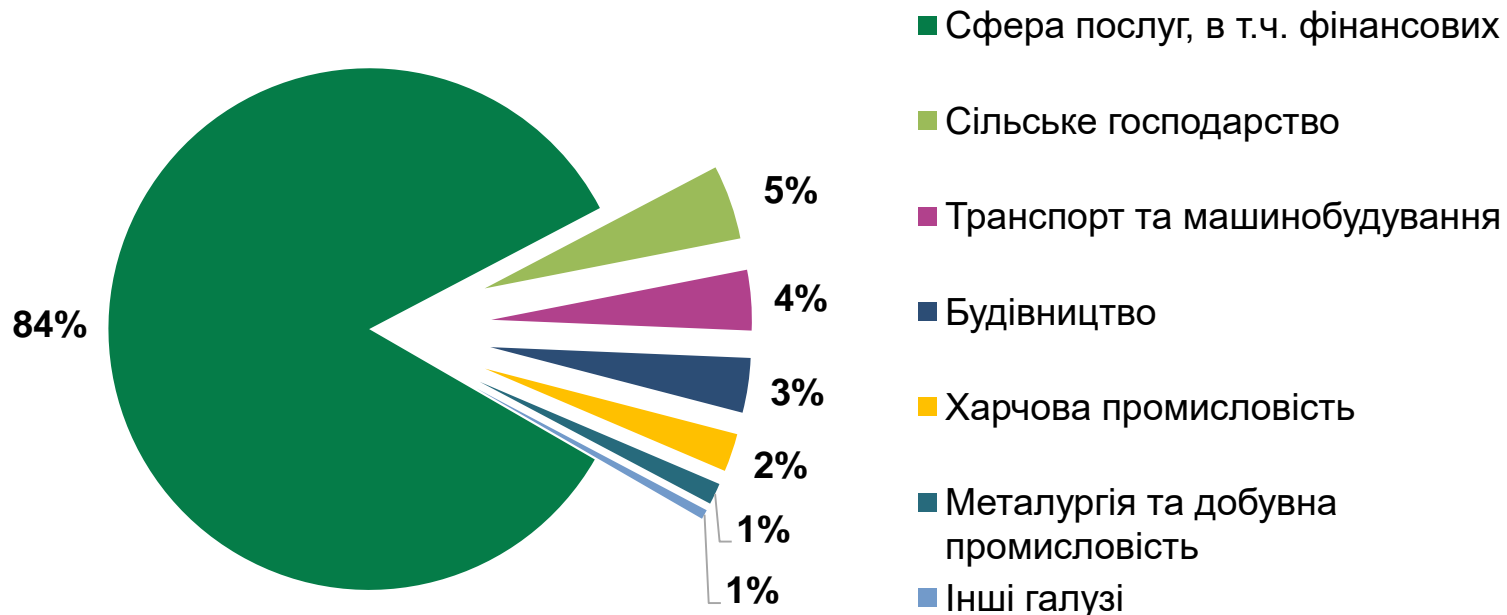
Обсяги факторингових операцій, млрд грн

- Факторинг займає одне із провідних місць на ринку небанківських фінансових послуг
- Факторинг використовується як інструмент очищення балансів фінансових установ від простроченої заборгованості
- Статистика не дозволяє окремо розглянути розвиток торгового факторингу та діяльності з управління простроченою заборгованістю

Розподіл вартості договорів факторингу за основними галузями

Розподіл вартості договорів факторингу за галузями за 2017 рік

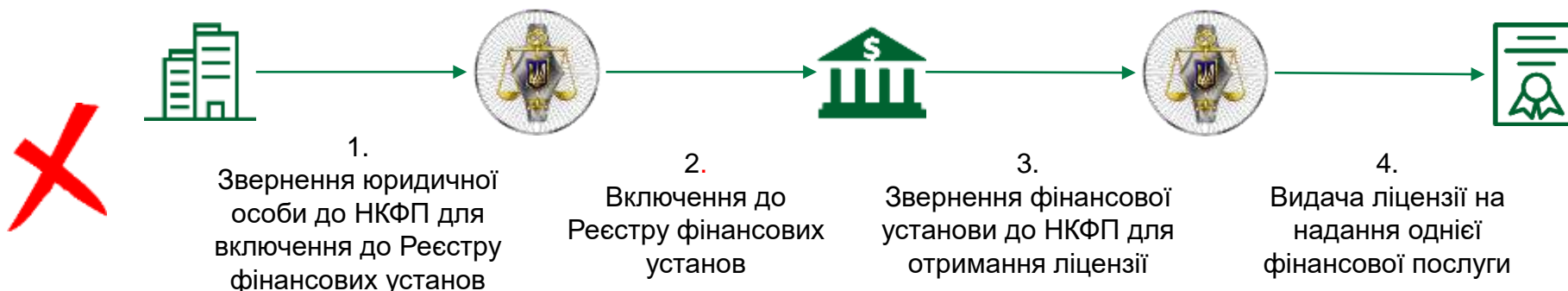
- Ймовірно, що факторинг найактивніше використовується фінансовими установами, які користуються послугами факторингових компаній для відступлення простроченої заборгованості за кредитами.
- За неофіційними даними асоціацій, частка такого факторингу становить не менше 80%

Модель нового регулювання

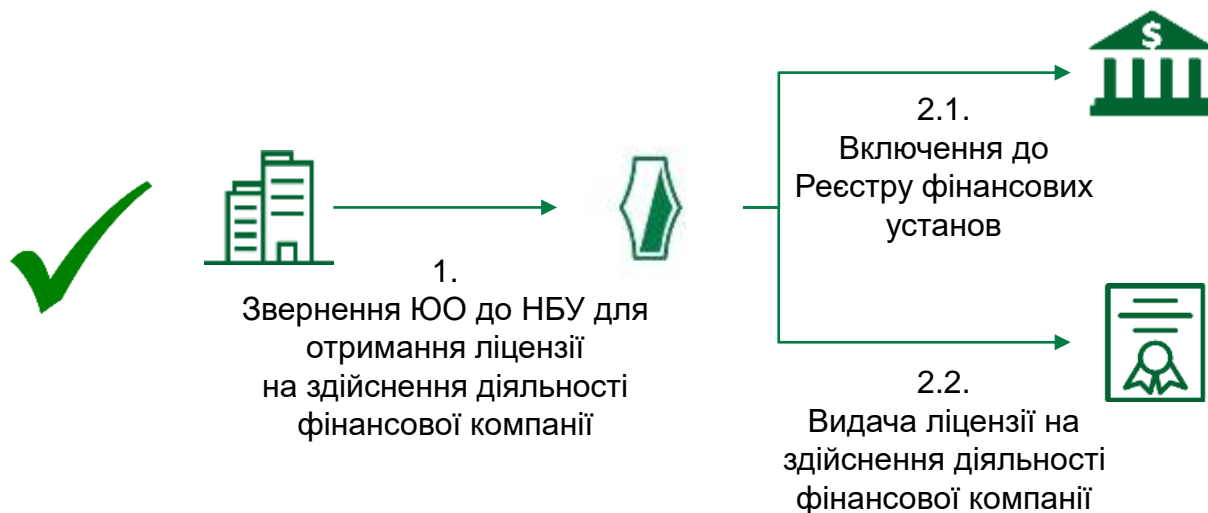
Критерій	AS IS	TO BE
Реєстрація та ліцензування	<p>“Подвійна” авторизація</p> <p>ЮО спочатку отримують статус фінансової установи, а потім звертаються за отриманням ліцензії на здійснення операції</p>	<p>Ліцензування діяльності</p> <p>Одна ліцензія на здійснення діяльності фінансової компанії, яка дозволить надавати декілька видів фінансових послуг. Одночасно з видачею ліцензії інформація про компанію вноситься до Реєстру фінансових установ</p>
Види послуг	<p>НКФП:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Надання коштів у кредит<ul style="list-style-type: none"> ▪ Факторинг ▪ Фінансовий лізинг ▪ Надання гарантій <p>НБУ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Переказ коштів без відкриття рахунку ▪ Торгівля валютними цінностями	<p>НБУ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Надання коштів у кредит<ul style="list-style-type: none"> ▪ Факторинг ▪ Фінансовий лізинг ▪ Надання гарантій ▪ Окремі фінансові платіжні послуги ▪ Торгівля валютними цінностями <p>+</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Нефінансові супровідні послуги ▪ Право вчиняти інші правочини, необхідні для надання фінансових послуг
Виключність діяльності	<p>Діяльність з надання фінансових послуг є виключним видом діяльності</p>	<p>Діяльність з надання фінансових послуги має бути основним видом діяльності</p>

Модель нового регулювання: вихід на ринок

Діюча модель виходу на ринок фінансових послуг

Нова модель виходу на ринок фінансових послуг

Компанія має можливість в рамках однієї ліцензії надавати декілька фінансових послуг.

В залежності від обраних послуг будуть встановлюватись вимоги до її діяльності

Модель нового регулювання: залучення фінансування

Залучення фінансування

AS IS

- Кошти учасників (в т.ч. ФО)
- Кошти інших **фінансових установ**
- Безпроцентна фінансова допомога (в т.ч. від ЮО, які не є ФУ)
- Субординований борг (**чинним законодавством врегульовано нечітко**)
- Емісія акцій (якщо АТ)
- Емісія облігацій (**чинним законодавством врегульовано нечітко**)

TO BE

- Кошти учасників (в т.ч. ФО)
  - Кошти інших **надавачів фінансових послуг** установ
  - Безпроцентна фінансова допомога (в т.ч. від ЮО, які не є ФУ)
  - Емісія акцій
- +
- **Кошти афілійованих осіб**
  - Субординований борг – в т.ч. кошти від ЮО і ФО, **які є “кваліфікованими інвесторами”**
  - Емісія облігацій – **чітке регулювання**, дозвіл на публічне розміщення в т.ч. серед ФО і ЮО, за умови дотримання вимог НБУ і НКЦПФР

Модель нового регулювання: розмежування цесії та факторингу

Розмежування цесії та факторингу

AS IS

- При цесії право вимоги може бути передане **безоплатно або за номінальною вартістю**
- За договором факторингу відступлення права вимоги може відбуватися виключно за плату і ця плата не може бути “за номінальною вартістю” (**як правило з дисконтом**)

Як наслідок більшість відступлень прав вимоги відбувається через факторингову компанію

TO BE

- Дозволити здійснювати **відступлення прав вимоги з дисконтом через механізм цесії**, а не лише факторингу
- Відступлення права вимоги, яке виникає з договору про надання фінансових послуг, може здійснюватися **лише між регульованими суб'єктами** (з можливими винятками – для прикладу, лише щодо договорів з ФО)

компанії, які не є фінансовими установами, зможуть відступати права вимоги, що виникли під час звичайної господарської діяльності, з дисконтом і без необхідності залучення факторингової компанії

Модель нового регулювання: колекторська діяльність

Колекторська діяльність

AS IS

- Після купівлі прав вимоги фактори стягують заборгованість із боржника власноруч або через колекторські компанії
- Колектори, які не є фінансовими установами, стягують заборгованість на користь третіх осіб (одного чи декількох кредиторів) за договором комісії/доручення
- Немає вимог до добросовісної поведінки при взаємодії з боржниками та нагляду за колекторами

Невизначеність, недобросовісна, а в деяких випадках і протизаконна, поведінка факторингових компаній або колекторів

TO BE

- **Колекторська діяльність** – позасудове стягнення заборгованості **на користь третіх осіб**, яке є **не фінансовою**, а супровідною послугою
- **Факторингові чи інші фінансові компанії** можуть купувати проблемну заборгованість і її стягувати, залучати колекторів чи **самі надавати колекторські послуги** на користь третіх осіб.
- Розрізнення торгового факторингу і діяльності по купівлі проблемної заборгованості через звітність
- **НБУ веде реєстр (перелік) колекторів**, встановлює вимоги до них та договорів щодо їх залучення
- Правила ринкової поведінки **для всіх стягувачів**
- **Принцип контролю і відповідальності фінансової установи за дії колекторів**

Відсутність регуляторного арбітражу, належний нагляд за колекторами, захищені боржники

Модель нового регулювання: матриця вимог (1/2)

Ліцензування (вхід на ринок)							
Бізнес-план	Мінімальний початковий (власний) капітал	Бездоганна ділова репутація (власників істотної участі)	Погодження істотної участі		Прозора структура власності	Правила надання фінансових послуг	Технічні вимоги
✓	✓ 3 млн грн 5 млн грн	✓	✓ Light варіант	Повідомлення про зміни в структурі власності	✓	✓	✓ Обсяг залежить від виду послуг

Нагляд					
Пруденційний	пруденційні нормативи	1. Дотримання мінімального розміру власного капіталу	За ринковою поведінкою	Захист прав клієнтів, в т.ч. дотримання стандартів надання послуг та вимог до їх реклами	✓
		2. Посилені вимоги і нормативи для гарантій		Забезпечення прозорості та розкриття інформації	✓
				Забезпечення бездоганної ділової репутації власників та керівників	✓
	КУ / СВК / СУР	вимоги на рівні принципів		Протидія антиконкурентній діяльності	✓
		методичні рекомендації		Протидія зловживанням та протиправній діяльності	✓
		вплив на наглядову оцінку		Контроль за реалізацією своїх повноважень СРО	✓

Модель нового регулювання: матриця вимог (2/2)

Корпоративне управління та керівники

Вимоги до органів управління	Незалежні директори	Колективна придатність	Керівники	Професійна придатність та ділова репутація	Аутсорсинг ключових процесів чи функцій	Погодження керівників
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Виконавчий орган (директор / члени правління) ▪ Наглядова рада (якщо створена) ▪ Головний бухгалтер 			 <p>Перевірка на відповідність кваліфікаційним вимогам здійснюється фінансовою установою. Можливість вибіркової перевірки при подачі документів та постійним подальшим моніторингом</p>

Звітність

Стандарт	Формат подання	Обсяги	Зовнішній аудит
МСФЗ МСФЗ для МСП	На основі таксономії у форматі XBRL із використанням СФЗ	Доцільно передати функції зі встановлення порядку ведення БО та складання ФЗ від Мінфіна до НБУ	Обговорюється доцільність обов'язкового аудиту для усіх фінансових компаній

Вихід з ринку

Анулювання (відкликання) ліцензії	Добровільна здача ліцензії	Неплатоспроможність (тимчасова адміністрація)	Передача портфелю договорів про надання фінансових послуг
 Без примусової ліквідації	 можливість здачі ліцензії без припинення ЮО	 Банкрутство в загальному порядку	